

УДК 78.079:316.7(450)

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2021.130.231270>**ПОНОМАРЕНКО О. Ю.**

Пономаренко Олена Юріївна — кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3726-489X>

ponomarenkoolena1970@gmail.com

© Пономаренко О. Ю., 2021

**«ВАГНЕР ФЕСТИВАЛЬ РАВЕЛЛО» ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ
ФЕНОМЕН ФЕСТИВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ІТАЛІЇ****ДО 140-РІЧЧЯ ПРИБУТТЯ РІХАРДА ВАГНЕРА В РАВЕЛЛО**

Розглянуто багаторічний досвід проведення одного з найбільш авторитетних та престижних фестивалів у південній Італії — «Вагнер Фестиваль Равелло» («Wagner Festival Ravello»), 68-й сезон якого відбувся 2020 року. Проаналізовано історію його становлення та сучасні вектори розвитку. Простежено діяльність меценатів, які стали засновниками міжнародного проєкту. Розкрито особливості організації та проведення фестивалю в сучасній Італії. Досліджено музичний фестиваль як органічну мистецьку й економічну складову національної культури. Виявлено зв'язки організації проєкту з ретельним вивченням ринку споживачів. Визначено роль туристичного та бізнес секторів в організації мистецького заходу. Окреслено роль державних структур. Розглянуто діяльність Фонду Равелло (La Fondazione Ravello), його зв'язки із сектором культури на рівні регіону, провінції, муніципалітету в рамках організації фестивалю. Наголошено на традиційних та інноваційних особливостях фестивалю у наш час. Проаналізовано заходи «Вагнер Фестиваль Равелло», а також специфіка організації проєкту в умовах пандемії 2020 року. Зазначено перспективи розвитку фестивалю в історичному «Місті Музики» («Città della Musica») і збереження «Вагнер Фестиваль Равелло» для наступних поколінь як італійський культурний бренд.

Ключові слова: «Вагнер Фестиваль Равелло», музичний фестиваль, творчість Р. Вагнера, музичне життя сучасної Італії, фінансові фонди.

Постановка проблеми. Музичне життя сучасної Італії різноманітне завдяки значній кількості мистецьких проєктів. Серед них важливе місце належить фестивалям, у яких беруть участь виконавці світового рівня. Фестивальний рух усе більше привертає увагу критиків, мистецтвознавців, особливо їх цікавлять його новації та зв'язок із традиціями, діяльність державних структур, фінансового сектору, що програмують і втілюють ці проєкти, а також інтернаціональні зв'язки. На жаль, особливості історичного розвитку, специфіка менеджменту, інноваційні процеси, які характерні для італійських фестивалів у музичному житті сьогодення, — проблеми ще не досліджені у вітчизняному музикознавстві.

Актуальність теми зумовлена необхідністю розглянути італійські музичні фестивалі як складову національної культури, узагальнити їхній досвід, важливий для музичного життя загалом і для України зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років увагу українських дослідників привертають переважно музичні фестивалі світового рівня. Марина Черкашина-Губаренко¹ розкриває роль музичної режисури в сучасному оперному спектаклі, аналізуючи провідні оперні фестивалі у Мюнхені, Зальцбурзі, Байройті, Пезаро. Михайло Швед² досліджує процес становлення і тенденції розвитку фестивального руху Австрії, Нідерландів, Німеччини, Швейцарії, музичні фестивалі України, які мають величезний потенціал, але тільки побіжно згадує фестивалі у Венеції та Флоренції. Олена Зінькевич³ порівнює та оцінює особливості провідних українських фестивалів сучасної музики — «Київ Музик Фест» (Київ) і «Два дні й дві ночі нової музики» (Одеса), які посіли певне місце серед європейських культурно-мистецьких проєктів. Однак фестивальний рух у сучасній Італії досі не привертав уваги вітчизняних науковців, хоча багаторічний досвід, специфіка їх організації та проведення заслуговує на увагу.

Важливим у розгляді музичних фестивалів сучасної Італії, стає аналіз не тільки музичної складової, а й специфіки кураторської стратегії, державної підтримки, діяльності соціальних та фінансових інституцій, фондів і туристичного сектору — саме їх співпраця впливає на успіх проєктів. Окремі питання, що стосуються історії, концепції та специфіки італійських музичних фестивалів сучасного мистецтва, розкрито в таких виданнях: 1) періодичній пресі — висвітлюються ці події; 2) каталогах, опублікованих на сайтах фестивалів та організацій, — упроваджуються ці проєкти; 3) спеціальних дослідженнях у сфері маркетингу культури. Серед них зазначимо праці відомих кураторів — директорів фестивалів, президентів фінансових фондів, представників державного сектору: Гаetano Армао (Gaetano Armao)⁴, Чечилія Балестра (Cecilia Balestra), Альфонсо Малагуті (Alfonso Malaguti), Франко Пунці (Franco Punzi)⁵, Марція Равенна (Marzia Ravenna)⁶, Джанлука Соле (Gianluca Sole)⁷. Автори, які володіють багаторічним досвідом у проведенні найвідоміших італійських фестивалів сучасного мистецтва, у своїх працях представляють теоретичні знання про це явище, спираючись переважно на власний практичний досвід. Ці розробки є базовими в дослідженні музичних фестивалів сучасної Італії, у них відзначено, що головна роль у проєкті, безумовно, належить музичному сектору, проте не менш важливу роль відіграють фахівці, які керують процесом його втілення — режисери, продюсери, державні структури, фінансовий сектор тощо.

¹ Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі. Харків : Акта, 2015. 392 с.

² Швед М. Б. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики. Львів : Сполом, 2010. 440 с.

³ Зінькевич О. С. Музика говорить мовою нашого часу // Критика. Київ, 2004. № 7–8 (81–82). С. 30–34.

⁴ Armao G. Le trasformazioni dell'ordinamento giuridico delle fondazioni liriche in Italia. Roma : CIDIM — Comitato Nazionale Italiano Musica IMC/UNESCO. 2008. 207 p.

⁵ Balestra C., Malaguti A. Organizzare musica. Legislazione, produzione, distribuzione, gestione nel sistema italiano. Milano : Edizione FrancoAngeli, 2006. 373 p.

⁶ Ravenna M. Il sistema delle fondazioni lirico-sinfoniche in Italia // Tafter Journal. 2010. N. 22, aprile. URL: <https://www.tafterjournal.it/2010/04/01/il-sistema-dellefondazioni-lirico-sinfoniche-in-italia> (consultato: 21.01.2021).

⁷ Sole G. La crisi delle fondazioni lirico-sinfoniche italiane di Gianluca Sole commissario straordinario del governo per le fondazioni lirico-sinfoniche // Dimensione Informazione. 2018. Novembre. URL: <https://www.dimensioneinformazione.com/la-crisi-dellefondazioni-lirico-sinfoniche-italiane-di-gianluca-sole-commissario-straordinario-del-governo-per-le-fondazioni-lirico-sinfoniche> (consultato: 21.01.2021).

Мета статті — виявити передумови зародження, процес розвитку, а також сучасний вектор функціонування одного з найбільш авторитетних фестивалів на півдні Італії — «Вагнер Фестиваль Равелло» («Wagner Festival Ravello»), 68-й сезон якого відбувся 2020 року.

Наукова новизна полягає в тому, що у вітчизняному мистецтвознавстві вперше музичні фестивалі Італії розглянуто як органічну, мистецьку й економічну, складову національної культури, наголошено на їх традиційних та інноваційних особливостях, на перспективах подальшого розвитку фестивального руху сучасної Італії. Аналіз заходів «Вагнер Фестиваль Равелло» сприятиме поширенню італійського досвіду для організації та проведення музичних проєктів в Україні.

Виклад основного матеріалу. «Вагнер Фестиваль Равелло» — це один із найбільш давніх і престижних музичних фестивалів у південній Італії, який уперше відбувся 18 червня 1953 року. Зазвичай трапляються дві назви цього проєкту — «Вагнер Фестиваль» та «Равелло Фестиваль». Однак у темі не випадково зазначено два базові компоненти цього фестивалю — Вагнер і Равелло, саме вони відіграли значну роль у створенні та довготривалому творчому житті цього італійського музичного фестивалю міжнародного рівня. По-перше, головним імпульсом для народження фестивалю став історичний факт: 26 травня 1880 року Равелло відвідав Ріхард Вагнер. Композитор неодноразово приїжджав до Італії і залишався там тривалий час від початку 1850-х років до своєї смерті у Венеції 1883 року. Італійський журналіст, член асоціації «Вагнеріана» Марко Поластрі Менні (Marco Polastri Menni) зазначає: «Він черпав натхнення від краси пейзажів, чарівності Неаполітанської затоки, середньовічних пам'яток, знаменитих картин і музики як одного з найважливіших для нього видів мистецтва. Вагнер також не забув оцінити, особливо в останні роки і завдяки щедрим жертвам Людовика II, розкішне проживання в резиденціях, майже завжди княжих, з орендою вілл і палаців у найкрасивіших місцях країни»¹. Кожна подорож в Італію надихала на нові знахідки сценографії його опер: перша поїздка до Венеції (1858) — на постановку другого акту «Трістана та Ізольди», під час другої поїздки (1860) Вагнер, споглядаючи красу «Вознесіння Діви Марії» («L'Assunta») Вечелліо Тіціана, прийняв рішення писати оперу «Нюрнберзькі мейстерзингери», а 1880 року довго гостював у чудовій Віллі Руфоло (Villa Rufolo) в місті Равелло (Ravello) на узбережжі Амальфі (Amalfi). Захоплений красою найстарішої вілли міста, тут він побачив той самий сад Клінгзора його опери «Парсіфаль», а панораму, що відкривається із саду Вілли Руфоло з церквою Санта К'яра (Santa Chiara) вважав найкрасивішою панорамою у світі.

У 2020 році місто Равелло відзначало ювілей — 140 років знайомства з Ріхардом Вагнером. Акцент фестивалю від початку був зроблений на музиці композитора, і вже понад півстоліття лейттема Вагнера є основною в цьому проєкті (фото 1)².

¹ Polastri Menni M. I rapporti fra Wagner e l'Italia // Associazione Wagneriana Milano. URL: <https://wagnerianamilano.org/2017/11/28/i-rapporti-fra-wagner-e-litalia-di-marco-polastris-menni> (consultato: 21.01.2021).

² Джерела ілюстрацій: Ravello Festival. Galleries. URL: <https://ravellofestival.photoshelter.com/gallery-list> (фото 1, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21); Barba S. Ravello, la lettera del Prof. Barba dell'Università di Salerno sui progressi di Villa Rufolo. Appello aa non far morire i progetti // Positano News: quotidiano. URL: <https://www.positanonews.it/2019/10/ravello-la-lettera-del-prof-barba-delluniversita-salerno-sui-progressi-villa-rufolo-appello-aa-non-far-morire-progetti/3339915/> (фото 4); Amato S. 1880–2020: Wagner e Ravello, i 140 anni della Città della Musica // Il Vescovado: il giornale della Costa d'Amalfi. URL: <https://www.ilvescovado.it/it/sezioni-25/storia-e-storie-12/1880-2020-wagner-e-ravello-i-140-anni-della-citt-89280/article> (фото 5); Pepe E. M. Villa Rufolo, il gioiello della Costiera Amalfitana // XXI secolo news.

Серед фестивалів, на яких представлено творчість одного композитора — «Россіні Фестиваль» (Пезаро), «Верді Фестиваль» (Парма), «Доніцетті Фестиваль» (Бергамо), «Пуччіні Фестиваль» (Торре дель Лаго) — «Вагнер Фестиваль» (Равелло) є єдиним в Італії, що носить ім'я та присвячений пам'яті композитора-іноземця.

По-друге, у 50-х роках ХХ століття в Італії ще немає такої безлічі фестивалів, це стало характерним значно пізніше. Три фестивалі — «Міжнародний фестиваль сучасної музики Венеційської бієнале» («Festival Internazionale di Musica Contemporanea della Biennale di Venezia», 1930), «Флорентійський музичний травень» («Maggio Musicale Fiorentino», 1933), «Равелло Фестиваль» («Ravello Festival», 1953) — перші масштабні музичні проекти, що мають досить давню історію. Організація і проведення фестивалів такого рівня вимагає високих критеріїв добору та високої професійної майстерності як учасників, так і всіх тих, хто організовує захід, а саме державних і комерційних структур, фінансових фондів, культурних асоціацій, а також закладів туристичного сектору. Міська еліта Равелло задовго до народження самого фестивалю зрозуміла, що для того, щоб вирішити багато внутрішніх проблем невеликого міста, пов'язаних із фінансуванням, показати яскравий образ свого регіону, спрямований на збереження національних традицій, облаштувати Равелло відповідно до рівня вимог елітного національного і міжнародного туризму, а головне — зберегти історичне значення Равелло як «Міста Музики» («Città della Musica»), необхідно співпрацювати всім разом (фото 2).

Підсумок цього — «Вагнер Фестиваль Равелло» демонструє уже 68-й сезон мистецькі надбаня: Равелло (місто) — Неаполь, Салерно (провінції) — Кампанія (Campania) (регіон).

Місто Равелло¹, розташоване високо в горах, 350 метрів над рівнем моря, було засноване у VI столітті, у часи занепаду Римської імперії, а на початку X століття воно привернуло увагу дворян, налаштованих проти правління Дож (Doge) голови держави Морської Республіки Амальфі. Вони родинами почали заселяти це місто, розташоване на крутих схилах гір Латтарі (Lattari) уздовж Узбережжя Амальфі (Costiera Amalfitana)². Середземноморський клімат і пейзажі, вигідне стратегічне положення сприяли тому, що Равелло стало резиденцією відомих аристократичних родин півдня Італії: Руфоло (Rufolo), Аккончаджоко (Acconciajoco), Фуско (Fusco). Від них сучасники успадкували історичні комплекси родинних вілл з квітучими терасами і садами, що стали візитною карткою міста: Вілла Руфоло, Вілла Чимброне (Villa Cimbrone), Палаццо Авіно (Palazzo Avino), Вілла Карузо (Villa Caruso). Завдяки цій спадщині Равелло з часом перетворилось на відомий історичний і культурний центр. У 1137 році монах Бернардо ді К'яравалле

Testata giornalistică. URL: <https://www.21secolo.news/villa-rufolo-il-gioiello-della-costiera-amalfitana/> (фото 6); Buonocore L. Ravello e Francis Nevile Reid (1851–2011). Una storia lunga 160 anni // Positano News : quotidiano. URL: <https://www.positanonews.it/2011/01/ravello-e-francis-nevile-reid-1851-2011-una-storia-lunga-160-anni/23041/> (фото 8); Cinque M. Cambia look Villa Rufolo, in vista del Ravello Festival diventa teatro all'aperto. Foto // Positano News : quotidiano. URL: <https://www.positanonews.it/2011/06/cambia-look-villa-rufolo-in-vista-del-ravello-festival-diventa-teatro-allaperto-foto/30352/> (фото 11, 12); Antonucci S. Alessio Vlad alla guida del Festival di Ravello: «Con la visita di Wagner, il Nord e il Sud hanno trovato qui radici comuni» // Il Messaggero : il giornale di Roma. URL: https://www.ilmattino.it/salerno/il_maestro_alessio_vlad_nominato_direttore_artistico_del_festival_di_ravello-5293562.html (фото 19). Фото автора статті — 2, 3.

¹ Равелло оголошено 1996 року Всесвітньою спадщиною ЮНЕСКО.

² Назва міста походить від латинського *rebellum*, італійського *ribelle* — бунтівник (ідеться про повстання місцевих жителів проти Амальфі). За іншими припущеннями — від латинського *rivellus*, що походить від *rivus*, тобто *rivo* — струмок.

(Bernardo di Chiaravalle) пише: «Забезпечене і неприступне місто, але настільки красиве, що його можна легко вважати провідним і благородним містом»¹ (фото 3).

Нове життя в Равелло розпочалося на рубежі XVIII–XIX століть. Заможні англосаксонці та італійці купували тут будинки. Так, Віллу Руфоло придбав у XIX столітті шотландський дворянин, філантроп, експерт із ботаніки й античного мистецтва Френсіс Невіл Рейд (Francis Nevile Reid, 1826–1892) (фото 8), він відновив її, збагатив елементами арабського, зокрема мавританського стилю. Такою вона є і сьогодні, саме він відроджував сади Вілли Руфоло, купуючи за свої кошти різні екзотичні рослини, побудував систему зрошування, а також водогін для всього міста (фото 4). Віллу Карузо у XIX столітті було перетворено на розкішний готель «Бельведере Карузо» («Belvedere Caruso»), що належав родині Карузо: Панталеоне Карузо (Pantaleone Caruso, 1869–1936) — готельєру, підприємцю, меценату, і його синові Паоло Карузо (Paolo Caruso). Паоло Карузо став одним із перших організаторів «Вагнер Фестиваль Равелло».

Протягом XIX–XX століть у Равелло працювало багато музикантів і письменників, художників і кінематографістів. Творчу атмосферу старовинного міста відтворює італійська журналістка Марія Розарія Санніно (Maria Rozaria Sannino): «У повітрі є щось нове, справді давнє <...> саме аромат фіалок, інтенсивний і п'яний, ви вдихаєте його між внутрішніми двориками, фонтанами, давніми термальними ваннами арабо-ісламського походження, як тільки входите в під'їзд Вілли Руфоло. Нове і давнє тут зливаються в одвічну привабливість»².

Равелло — не просто античне місто; це місто-образ, сповнене історичної пам'яті: середньовічні вілли, овіяні духом загадкової старовини, їх відомі мешканці стали героями творів. Ідеться, зокрема, про буржуазну сім'ю Руфоло: Ландольфо Руфоло (Landolfo Rufolo) згадано в «Декамероні» Джованні Боккаччо. На початку XX століття французький письменник Андре Жид змалював окремі епізоди «Іммораліста» саме в Равелло; голландський художник Мауріц Корнеліс Ешер (Maurits Cornelis Escher) удосконалював лабіринтовий стиль і зустрів свою майбутню дружину Джетту (Джульєтту) Умікер (Jetta Umiker); 1938 року тут спалахнуло кохання акторки Грети Гарбо і диригента Леопольда Стоковського. У лютому 1943 року Вітторіо Еммануеле III, третій король єдиної Італії, заснував свою резиденцію на Віллі Епіскопіо (Villa Episcopio). Віллу Карузо відвідували, а також жили і працювали Джина Лоллобріджиди, Жаклін Кеннеді, Хамфрі Богарт; готель «Палумбо» («Palumbo») — Поль Валері, Мельхіор Лехтер; Віллу Руфоло — Ріхард Вагнер, Джузеппе Верді; Віллу Торо (Villa Toro) — Едвард Гріг. Побували в Равелло з концертами й приватними візитами — Бруно Вальтер, Артуро Тосканіні, Леонард Бернстайн, Енріко Карузо, Вільгельм Кемпф.

Однак, незважаючи на те, що місто постійно відвідували митці світового рівня, економічний стан Равелло на початку XX століття, за документами архіву Панталеоне Карузо³, був зовсім не оптимістичним. Віддаленість від центральних міст Неаполя

¹ Ravello Festival 2019. I numeri della 67esima edizione. URL: <http://www.ravellofestival.com/ravello-festival-2019i-numeri-della-67esima-edizione/> (consultato: 21.01.2021).

² Sannino M. R. Ravello, c'è Wagner nell' aria // La Repubblica : quotidiano. 2002. 17 luglio. URL: <https://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2002/07/17/ravello-wagner-nell-aria.html?ref=search> (consultato: 21.01.2021).

³ У 2008 році Джіно Карузо (Gino Caruso), один із нащадків засновника готелю «Бельведере Карузо» і виноробні Панталеоне Карузо, подарував архів історії готелю Дітеру Ріхтеру (Dieter Richter), члену наукового комітету Центру культурної спадщини Європейського університету, сприяючи цим вивченню історії міста. Ці документи стали важливим джерелом інформації про багатогранну діяльність П. Карузо. Див.: Sorrentino M. C. Cultura — economia — ospitalità un archivio alberghiero “ritrovato” come

і Салерно, відсутність доріг не сприяли транспортуванню продукції. Проживання в Равелло ставало дуже дорогим, та значно ускладнювало роботу готелів.

Асоціація імені Вагнера, яку організував Френсіс Невіл Рейд, разом із провідними готельєрами міста — Луїджі Чикалезе ді Лієто (Luigi Cicalese di Lieto), Панталеоне Карузо — планують організувати концерти за участю виконавців світового рівня, залучаючи до їх проведення меценатів. Усе це мало повернути в Равелло елітну публіку, аристократів.

У 1932 році на нижній терасі саду Вілли Руфоло оркестр Театру Сан Карло з Неаполя (Teatro San Carlo di Napoli) під керівництвом італійського диригента Франко Капуана (Franco Capuana) виступив із концертами, присвяченими Р. Вагнеру, саме тут зберігається автограф композитора: «Чарівний сад Клінгзора знайдений!» (фото 5, 6). Він залишив його двічі: на Віллі Руфоло та в сім'ї Паскуале Палумбо (Pasquale Palumbo) і його дружини Елізабет фон Вартбург (Elisabeth von Wartburg), які приймали Вагнера у своєму будинку, який згодом, саме за пропозицією німецького композитора, був реконструйований у пансіон (готель) «Палумбо».

Перші концерти відвідали високі гості: «Елегантні чоловіки в строгому вечірньому вбранні, у супроводі дуже елегантних жінок, які були вдягнені в легкі атласні, шовкові або шифонові широкополі наряди і обов'язково мали головний убір»¹ (фото 10). На одному з концертів були присутні Принц і Принцеса П'ємонт, на честь їхнього візиту «місцева влада присвятила Принцесі Марі Хосе ді Савойа (Mari Jose di Savoia) бельведер — панорамний вид між Палаццо Авіно (Palazzo Avino) і Палаццо Конфалоне (Palazzo Confalone). Тепер тут розташований міський сад Принцеси П'ємонт. У програмі концерту звучала музика з «Летючого голландця», «Трістана та Ізольти», «Парсіфаль» Р. Вагнера.

Візит Вагнера в Равелло привернув до міста, як пише Дітер Ріхтер², «вагнерівський туризм», що триває і донині, «звертається до ландшафту пам'яті, у якому архітектура, природа та музика нерозривно пов'язані один з одним»³. Відтоді Південь Італії більше не просто географічне місце. Образ Равелло, який створили попередники, продовжує існувати і в решті-решт стає символом нового стилю життя і глибоких поглядів, назавжди пов'язаних із мистецтвом. Німецький художник і вітражист Мельхіор Лехтер (Melchior Lechter), згадуючи один із візитів у Равелло в травні 1929 року, пише: «Пам'ять про музику Вагнера тепер посилюється сприйняттям ландшафту. Якщо Вагнер знайшов у Равелло пейзаж душі, то після нього Парсіфаль стає своєрідним музичним супроводом зустрічі мандрівників із Равелло»⁴.

testomonianza per la storia moderna di Ravello // Territori della cultura. Centro Universitario Europeo per i Beni Culturali. Ravello. 2011. N. 3. P. 76–83 URL: https://www.univeur.org/cuebc/images/Territori/TdC_03.pdf (consultato: 21.01.2021).

¹ Ravello Festival 2019. I numeri della 67esima edizione. URL: <http://www.ravellofestival.com/ravello-festival-2019i-neri-della-67esima-edizione/> (consultato: 21.01.2021).

² Дітер Ріхтер — німецький письменник, куратор різних культурних і історичних виставок у Німеччині та Італії, почесний громадянин міста Амальфі.

³ Amato S. 1880–2020: Wagner e Ravello, i 140 anni della Città della Musica // Il Vescovado : il giornale della Costa d'Amalfi. URL: <https://www.ilvescovado.it/sezioni-25/storia-e-storie-12/1880-2020-wagner-e-ravello-i-140-anni-della-citt-89280/article> (consultato: 21.01.2021).

⁴ Richter D. Il magico giardino di Klingsor. Un paesaggio esotico nel Parsifal di Richard Wagner e il “mito di Ravello” // Centro Universitario Europeo per i Beni Culturali. Territori della cultura. Ravello, 2010. N. 10 URL: https://www.univeur.org/cuebc/images/Territori/PDF/01/TdC1_Richter.pdf (consultato: 21.01.2021).

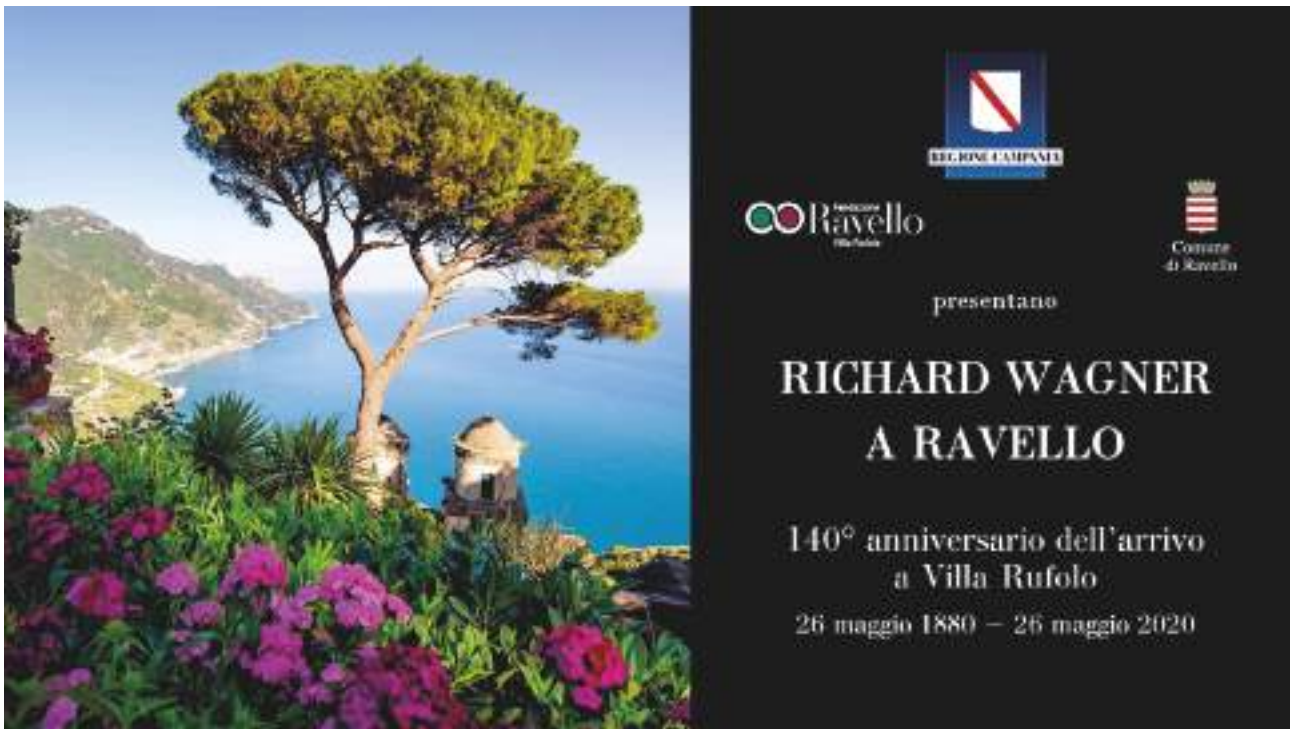

Фото 1. «Вагнер Фестиваль Равелло»
(з нагоди 140-ї річниці прибуття Ріхарда Вагнера до Вілли Руфоло)

Фото 2. В'їзний знак у місто Равелло:
«Ласкаво просимо до Равелло.
Місто Музики»

Фото 3. Панорама Равелло

Фото 4. Вілла Руфоло

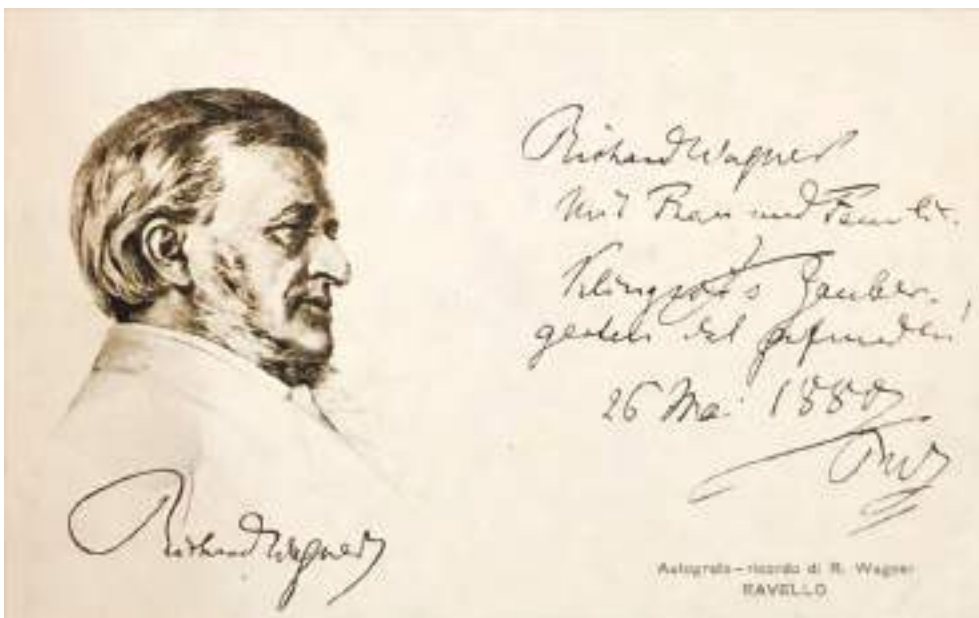

Фото 5. Автограф Р. Вагнера: «Чарівний сад Клінгзора знайдений!» 26 травня 1880 р.

Фото 6. Сад Вілли Руфоло

Фото 7. Афіша Першого фестивалю 18–21 червня 1953 р. Вілла Руфоло (з нагоди 70-х роковин Р. Вагнера)

Фото 8. Френсіс Невіл Рейд

Фото 9. Джироламо Боттілєрі, Паоло Карузо

Фото 10. «Вагнерівські концерти в саду Клінгзора». 1932 р. Публіка

Фото 11–12. Макет
головної сцени
«Бельведере» на Віллі
Руфоло

Фото 13. Будівництво
сцени «Бельведере»

Фото 14–15. «Вагнер Фестиваль Равелло»

Фото 16–17. Концертний зал «Аудиторіум Оскар Німеєр»

Фото 18. Афіша фестивалю 2019 р. Концерт оркестру Театру Сан Карло (диригент Юрай Валчуха)

Фото 19. Артдиректор фестивалю Алессіо Влад

Фото 20–21. День
Р. Вагнера 6 червня
2020 р.
Сад Вілли Руфоло.
Елеонора
Аббаньято.

Кармен
Джаннаттазіо,
Мауріціо Агостіні.

Проведення вагнерівських концертів на Віллі Руфоло було відновлено через 20 років¹. Так, 18 червня 1953 року з нагоди 70-х роковин Р. Вагнера відбувся перший масштабний проєкт — «Вагнер Фестиваль Равелло», організаторами якого стали: Джироламо Боттієрі (Girolamo Bottiglieri) — президент Управління туризмом провінції Салерно, і Паоло Карузо (Paolo Caruso) — меценат, нащадок буржуазної родини, власник сезонного готелю «Бельведере Карузо» (фото 9).

Розпочали фестиваль «Вагнерівські концерти в саду Клінгзора» — так було зазначено у програмі. 18 і 21 червня в саду Вілли Руфоло у виконанні оркестру Театру Сан Карло (Teatro San Carlo), постійного партнера фестивалю. Диригенти — Герман Шерхен (Hermann Scherchen) і Вільям Стайнберг (William Steinberg) (фото 7).

Концерти просто неба у Равелло зацікавили публіку, і це вимагало від організаторів нових ініціатив, однією з яких стало будівництво креативної сцени «Бельведере» («Belvedere») 1955 року. Вілла Руфоло розташована на природній терасі — майже 340 м над рівнем моря. Терасоподібний ландшафт надав змогу розмістити партер і трибуни між клумбами в саду, а сцену — за межами парапету вілли, звідки відкривається панорама затоки Салерно (фото 13). Ексклюзивна конструкція головної сцени шириною 22 м і глибиною 14 м встановлена на різноспрямованих рихтуваннях над п'ятнадцятиметровим обривом. Фундамент зведено на зразок кріпосної вежі, з вершини якої симетрично відходять два прогони сходів. Ними поєднуються майданчики з різницею майже в п'ять метрів — щоб досягти земляного валу, яким зміцнюється огорожа завширшки шість метрів (фото 11–12). Прозорі пластикові панелі навколо сцени, не завдаючи шкоди дивовижному пейзажу, значно покращили акустику. Візуально сцена сприймається немовби «у вакуумі», справляючи враження легкості, вона немов висить у повітрі. Неаполітанський актор Франческо Паолантоні (Francesco Paolantoni) пише: «Це не сцена, це хмара в небі, на яку злітають ангели» (фото 14–15).

У січні 2010 року було відкрито новий концертний зал «Аудиторіум Оскар Німейєр» («Oscar Niemeyer Auditorium»), збудований за проєктом бразильського архітектора Оскара Німеєра (Oscar Ribeiro de Almeida de Niemeyer Soares Filho). Роботу над проєктом розпочали 2000 року. Спочатку архітектор працював безплатно, а 2003 року проєкт було включено у порядок денний європейських фондів на 2000–2006 роки і надано фінансування 18,5 мільйонів євро. Комплекс розподілено на три блоки: перший — сцена й аудиторії, другий — автостоянка, третій — допоміжна будівля. З боку центральної площі міста він закритий подвійним вікном: повітряна камера в ньому захищає від зовнішнього шуму. У першому блоці розміщені: концертний зал на 400 місць (чотири з них призначені для інвалідів) зі сценою у формі параболи площею 167 квадратних метрів, студія звукозапису та репетиційна зала. Якість акустики в приміщенні гарантує мобільна система з гофрованих світлоповертаючих панелей із метакрилату, установлених на даху і по боках сцени, а також система, що вбирає звук завдяки стіні зі скловолокна. Зведення «Аудиторіуму» надало можливість одразу вирішити кілька важливих питань: по-перше, щодо місця проведення симфонічних сезонів протягом року, а не тільки влітку; по-друге, щодо планування

¹ 1953 рік узагалі став своєрідною точкою відліку посиленої уваги до міста Равелло з його арабо-сіцилійсько-нормандською історією, культурними традиціями і всесвітньо відомими відвідувачами. У Равелло режисер Джон Г'юстон (John Huston) зняв фільм «Скарб Африки» (оригінальна назва «Beat the Devil»), у якому взяли участь голлівудські зірки того часу Хамфрі Богарт, Дженніфер Джонс, Джина Лоллобриджида, Петер Лорре. Відтоді у всьому світі значно зросла популярність як міста, так і країни загалом, і як наслідок — Равелло отримало ще більше відвідувачів.

на перспективу мистецьких подій, сприяючи додатковій зайнятості як музикантів, так і персоналу проєкту; по-третє, створено ще одну пам'ятку, яка приваблює все більше туристів і зацікавлену публіку (фото 16–17).

Починаючи з 2002 року, фестиваль організовує Фонд Равелло (La Fondazione Ravello), мета якого — представляти й розвивати Равелло як один із культурних центрів регіону Кампанія. Члени фонду становлять дві категорії: перша — Члени Засновники (Soci Fondatori) — область Кампанія (Regione Campania), провінція Салерно (Provincia di Salerno), муніципалітет Равелло (Comune di Ravello), фонд Монтедеї Паші Сієна (2002–2010) (Fondazione Montedei Paschi di Siena); друга — Звичайні члени (Soci Ordinari) — Управління туризмом провінції Салерно (Ente provinciale per il Turismo di Salerno), Регіональне управління культурної та ландшафтної спадщини Кампанії (Direzione Regionale per i Beni Culturali e Paesaggistici della Campania). Президентами фонду у різні часи були відомі політики регіону.

Ім'я Р. Вагнера назавжди залишилось талісманом фестивалю, під час якого щорічно виконують його твори, а починаючи з 2003 року, певний лейтмотив-образ характеризує кожен проєкт: 2003 — сила, 2004 — мрія, 2005 — контраст, 2006 — гра, 2007 — пристрасть, 2008 — різноманітність, 2009 — мужність, 2010 — безумство, 2011 — подорож, 2012 — пам'ять, 2013 — завтра, 2014 — південь, 2015 — чарівність. На жаль, з 2016 року, лейтмотивна лінія, що об'єднувала концерти, більше не зазначена у програмах проєкту. На наш погляд, це пов'язано з розширенням формату та жанрової складової фестивалю. Наприклад, 2019 рік представив кілька оригінальних фестивальних подій, але не пов'язаних з творчістю композитора та взагалі з класичною музикою, зокрема: танцювальний вечір за участю Сергія Полуніна та концерт оркестру з Японії «Osarina» (керівник Ріко Кобаяші (Riko Kobayaschi) у складі 35 жінок-музикантів майже з усіх регіонів країни (Osaka, Hyogo, Kyoto, Shiga, Ehime, Gunma). Вони виконали традиційні і нетрадиційні мелодії на популярному народному інструменті — окарін.

Ми спробували продовжити лейтмотивну лінію, що була характерна, протягом більш ніж десяти років, для кожного щорічного заходу. За основу взята тематика концертів, які стали найбільш значимими в рамках щорічного фестивалю з 2016 по 2020 роки: 2016 — світанок; 2017 — рух; 2018 — північ; 2019 — юність; 2020 — La mia terra (Моя земля).

Сучасний формат «Вагнер Фестиваль Равелло» функціонує в рамках своєї власної програми, містить вісім розділів: симфонічна музика, камерна музика, музика для кінофільмів, образотворче мистецтво, відеокліпи, дизайн, танці, література; кожен присвячений одному з видатних митців, які колись побували в цих місцях: Ріхарду Вагнеру, Едварду Грігу, Герберту Лоуренсу, Едварду Форстеру, Греті Гарбо.

Під час «Вагнер Фестиваль Равелло»–2019 працювали п'ять музичних секцій, зокрема: «Оркестр Італії» («Orchestra Italia»), за програмою якої на центральній сцені в саду Вілли Руфоло виступили відомі симфонічні оркестри Італії; «Краща молодь» («La meglio gioventù»): на сцені «Аудиторіум» відбулись концерти за участю студентів італійських консерваторій, а також майстер-класи; камерна музика «В саду Вагнера» («Nel Giardino di Wagner»); хорова музика «Сила захоплення» («Potenza del diletto») за участю аматорських хорових колективів Кампанії; органна музика «Ноти Сіжильгаїти» («Le note di Sigilgaita») — Кафедральний собор Равелло (Duomo Ravello). Протягом століть символом міста є образ Сіжильгаїти (Sigilgaita) — це скульптурне втілення жіночності й цнотливості, символ міста Равелло в образі Фортуни.

У 2019 році «Вагнер Фестиваль Равелло» тривав із квітня по жовтень. У межах проєкту проведено 68 заходів, випущено 6623 квитків для 10461 глядачів. На всіх

заходах був присутній губернатор регіону Кампанія Вінченцо Де Лука, (Vincenzo De Luca), а на центральній сцені «Бельведере» Віллі Руфоло, як завжди, був постійний партнер фестивалю оркестр Театру Сан Карло — диригент Юрай Валчуха (Juraj Valčuha) (фото 18).

В умовах пандемії 2020 року фестиваль не був таким масштабним. Однак, незважаючи на те, Фонд Равелло разом із регіоном Кампанія, муніципальною адміністрацією та посольством Німеччини урочисто відзначили 140-ву річницю прибуття композитора в «Місто Музики», а щоб запам'ятати цю подію, підготували документальний фільм, який транслювався в Італії та Німеччині. Артдиректор фестивалю Алессіо Влад (Alessio Vlad) (фото 19) зазначив, що творча модель співпраці між двома країнами не випадкова, її основна мета — вшанування Ріхарда Вагнера. Вона являє собою ідеальний історичний союз двох музичних світів — німецького та італійського: «Фактично, ця подія зробила Равелло ідеальним місцем, де світ Півночі в ім'я спільного коріння зустрічається з Півднем. Цей союз, який існує не одне десятиліття, сприяє відновленню транскордонного туризму Кампанії»¹. 6 червня 2020 року в саду Віллі Руфоло відбувся День Вагнера, на жаль, цього року без публіки. Етуаль Паризької опери і керівник кордебалету Римського оперного театру Елеонора Аббаньято (Eleonora Abbagnato) в сукні Dior² танцювала соло, створене спеціально на музику Прелюдії з «Парсіфаля» в оригінальній хореографії Сімоні Валастро (Simone Valastro). Її танець повернув нас в атмосферу чарівного саду Вагнера, де композитор побачив перетворення середньовічної башти й тропічних рослин у прекрасних дівчат: «Тільки сильна атмосфера барв і ароматів Півдня могла надати Вагнеру, що входив у сад Віллі Руфоло, мальовниче бачення, яке він шукав для того, щоб створити сценографію зачарованого саду»³. У виконанні ікони стилю на міжнародній сучасній оперній сцені Кармен Джаннаттазіо (Carmen Giannattasio) — сопрано і Мауріціо Агостіні (Maurizio Agostini) — фортепіано звучали арії з опер «Лоенгрін» і «Норма»⁴, а неаполітанський актор Алессандро Преціозі (Alessandro Preziosi) ще раз ознайомив нас з історією середньовічного «Міста Музики», яке «ближче до неба, ніж до моря» (фото 20–21).

Висновки. «Вагнер Фестиваль Равелло» розвивається і постійно вдосконалює свої можливості. Високий професійний рівень міжнародного фестивалю підтримується вже багато років, а здійснюється це завдяки скоординованому управлінню всіх, хто бере участь в організаційному процесі. Зазначимо вагому допомогу органів державної влади, а також інвестиції бізнес-сектору. У рамках сучасного проекту функціонують креативні сцени, що створені за інноваційними технологіями, оркестр Театру Сан Карло,

¹ Antonucci S. Alessio Vlad alla guida del Festival di Ravello: «Con la visita di Wagner, il Nord e il Sud hanno trovato qui radici comuni» // Il Messaggero : il giornale di Roma. URL: https://www.ilmattino.it/salerno/il_maestro_alessio_vlad_nominato_direttore_artistico_del_festival_di_ravello-5293562.html (consultato: 21.01.2021).

² Після прем'єри документального фільму виникло запитання щодо сукні, у якій танцювала Елеонора Аббаньято. Чому саме Cristian Dior? Адже Італія — мекка європейської моди, а італійські дизайнери відомі всьому світові своїми фантастичними та неповторними колекціями одягу. Відповідь проста. Французька компанія «Cristian Dior» виступила одним з офіційних спонсорів цього проекту.

³ Antonucci S. Alessio Vlad alla guida del Festival di Ravello: «Con la visita di Wagner, il Nord e il Sud hanno trovato qui radici comuni» // Il Messaggero : il giornale di Roma. URL: https://www.ilmattino.it/salerno/il_maestro_alessio_vlad_nominato_direttore_artistico_del_festival_di_ravello-5293562.html (consultato: 21.01.2021).

⁴ «Casta Diva» з опери «Норма» звучала не випадково, тому що Ріхард Вагнер найбільше любив музику Вінченцо Белліні.

студія запису, журнал фестивалю¹ — усі ці складові системної діяльності взаємопов'язані та спрямовані на забезпечення бездоганного результату. Фонд Равелло майже 20 років керує проєктом і постійно розвиває його для того, щоб представляти місто Равелло у міжнародному форматі як один із культурних центрів регіону Кампанія. Подальше творче життя й успіх фестивалю вимагає співпраці культурних, державних, фінансових інститутів, постійного технологічного оновлення — усього того, що дасть змогу продемонструвати світу історичні й мистецькі пам'ятки «Міста Музики» і зберегти для наступних поколінь «Вагнер Фестиваль Равелло» як італійський культурний бренд.

Перспективи подальших розвідок у вказаному напрямі полягають: по-перше, у ретельному дослідженні специфіки функціонування музичних фестивалів у сучасній Італії та висвітленні різних аспектів організації цього процесу; по-друге, в аналізі співпраці культурного, фінансового, туристичного секторів, що впливає на високий рівень організації та довготривале творче життя фестивальних заходів; по-третє, у розгляді системи контролю з боку держави, яка має завжди орієнтуватися на професійне забезпечення й представляти найважливішу складову функціонування мистецьких проєктів. Усе зазначене допоможе вітчизняним музикантам дізнатися про специфіку організації музичних фестивалів Італії, а також запозичити досвід і використовувати його у практиці музичного життя сучасної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

1. Зінькевич О. С. Музика говорить мовою нашого часу // Критика. Київ, 2004. № 7–8 (81–82). С. 30–34.
2. Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі. Харків : Акта, 2015. 392 с.
3. Швед М. Б. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики. Львів : Сполом, 2010. 440 с.
4. Amato S. 1880–2020: Wagner e Ravello, i 140 anni della Città della Musica // Il Vescovado : il giornale della Costa d'Amalfi. URL: <https://www.ilvescovado.it/it/sezioni-25/storia-e-storie-12/1880-2020-wagner-e-ravello-i-140-anni-della-citt-89280/article> (consultato: 21.01.2021).
5. Antonucci S. Alessio Vlad alla guida del Festival di Ravello: «Con la visita di Wagner, il Nord e il Sud hanno trovato qui radici comuni» // Il Messaggero : il giornale di Roma. URL: https://www.ilmattino.it/salerno/il_maestro_alessio_vlad_nominato_direttore_artistico_del_festival_di_ravello-5293562.html (consultato: 21.01.2021).
6. Armao G. Le trasformazioni dell'ordinamento giuridico delle fondazioni liriche in Italia. Roma : CIDIM — Comitato Nazionale Italiano Musica IMC/UNESCO. 2008. 207 p.
7. Balestra C., Malaguti A. Organizzare musica. Legislazione, produzione, distribuzione, gestione nel sistema italiano. Milano : Edizione FrancoAngeli, 2006. 373 p.
8. Polastri Menni M. I rapporti fra Wagner e l'Italia // Associazione Wagneriana Milano. URL: <https://wagnerianamilano.org/2017/11/28/i-rapporti-fra-wagner-e-litalia-di-marco-polastri-menni> (consultato: 21.01.2021).
9. Ravello Festival 2019. I numeri della 67esima edizione. URL: <http://www.ravellofestival.com/ravello-festival-2019i-numeri-della-67esima-edizione/> (consultato: 21.01.2021).

¹ 19 березня 2014 року офіційний журнал фестивалю Равелло зареєстровано в суді Салерно.

10. Ravenna M. Il sistema delle fondazioni lirico-sinfoniche in Italia // Tafter Journal. 2010. N. 22, aprile. URL: <https://www.tafterjournal.it/2010/04/01/il-sistema-dellefondazioni-lirico-sinfoniche-in-italia> (consultato: 21.01.2021).
11. Richter D. Il magico giardino di Klingsor. Un paesaggio esotico nel Parsifal di Richard Wagner e il “mito di Ravello” // Centro Universitario Europeo per i Beni Culturale. Territori della cultura. Ravello, 2010. N. 10. URL: https://www.univeur.org/cuebc/images/Territori/PDF/01/TdC1_Richter.pdf (consultato: 21.01.2021).
12. Sannino M. R. Ravello, c'è Wagner nell' aria // La Repubblica : quotidiano. 2002. 17 luglio. URL: <https://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2002/07/17/ravello-wagner-nell-aria.html?ref=search> (consultato: 21.01.2021).
13. Sole G. La crisi delle fondazioni lirico-sinfoniche italiane di Gianluca Sole commissario straordinario del governo per le fondazioni lirico-sinfoniche // Dimensione Informazione. 2018. Novembre. URL: <https://www.dimensioneinformazione.com/la-crisi-dellefondazioni-lirico-sinfoniche-italiane-di-gianluca-sole-commissario-straordinario-del-governo-per-le-fondazioni-lirico-sinfoniche> (consultato: 21.01.2021).
14. Sorrentino M. C. Cultura — economia — ospitalità un archivio alberghiero “ritrovato” come testimonianza per la storia moderna di Ravello // Territori della cultura. Centro Universitario Europeo per i Beni Culturale. Ravello. 2011. N. 3. P. 76–83 URL: https://www.univeur.org/cuebc/images/Territori/TdC_03.pdf (consultato: 21.01.2021).
15. Wagner Day — Ravello Festival 2020. URL: <http://www.ravellofestival.com/wagner-day/> (consultato: 21.01.2021).

REFERENCES

1. Zinkevych, O. (2004). Music speaks the language of our time [Муzyka hovoryt movoiu nashoho chasu]. In: *Criticism [Krytyka]*. No. 7–8 (81–82). Kyiv, pp. 30–34 [in Ukrainian].
2. Cherkashina-Gubarenko, M. R. (2015). *Opera House in the changing space-time [Oporny teatr u minlyvomu chasoprostorii]*. Kharkiv: Akta, 392 p. [in Ukrainian].
3. Shved, M. B. (2010). *Trends in international festivals of contemporary music [Tendentsii rozvytku mizhnarodnykh festyvaliv suchasnoi muzyky]*. Lviv: Spolom, 440 p. [in Ukrainian].
4. Amato, S. 1880–2020: Wagner e Ravello, i 140 anni della Città della Musica. In: *Il Vescovado: il giornale della Costa d'Amalfi* [online]. Available at: <https://www.ilvescovado.it/sezioni-25/storia-e-storie-12/1880-2020-wagner-e-ravello-i-140-anni-della-citt-89280/article> (accessed: 21.01.2021) [in Italian].
5. Antonucci, S. Alessio Vlad alla guida del Festival di Ravello: «Con la visita di Wagner, il Nord e il Sud hanno trovato qui radici comuni». In: *Il Messaggero: il giornale di Roma*. Available at: https://www.ilmattino.it/salerno/il_maestro_alessio_vlad_nominato_direttore_artistico_del_festival_di_ravello-5293562.html (accessed: 21.01.2021) [in Italian].
6. Armao, G. (2008). *Le trasformazioni dell'ordinamento giuridico delle fondazioni liriche in Italia*. Roma: CIDIM – Comitato Nazionale Italiano Musica IMC/UNESCO. 207 p. [in Italian].
7. Balestra, C. and Malaguti, A. (2006). *Organizzare musica: legislazione, produzione, distribuzione, gestione nel sistema italiano*. Milano: Edizione FrancoAngeli. 373 p. [in Italian].
8. Polastri Menni, M. I rapporti fra Wagner e l'Italia. *Associazione Wagneriana Milano*, [online]. Available at: <https://wagnerianamilano.org/2017/11/28/i-rapporti-fra-wagner-e-litalia-di-marco-polastr-menni> (accessed: 21.01.2021) [in Italian].
9. *Ravello Festival 2019 I numeri della 67esima edizione* [online]. Available at: <http://www.ravellofestival.com> (accessed: 21.01.2021) [in Italian].

10. Ravenna, M. (2010). Il sistema delle fondazioni lirico-sinfoniche in Italia. In: *Tafter Journal*. N. 22 [online]. Available at: <https://www.tafterjournal.it/2010/04/01/il-sistema-dellefondazioni-lirico-sinfoniche-in-italia> (accessed: 21.01.2021) [in Italian].
11. Richter, D. (2010). Il magico giardino di Klingsor. Un paesaggio esotico nel Parsifal di Richard Wagner e il “mito di Ravello” In: *Territori della cultura. Centro Universitario Europeo per i Beni Culturale*. Ravello. N. 10. Available at: https://www.univeur.org/cuebc/images/Territori/PDF/01/TdC1_Richter.pdf (accessed: 21.01.2021) [in Italian].
12. Sannino, M. R. (2002). Ravello, c’è Wagner nell’aria. In: *La Repubblica*: quotidiano. 17 luglio. Available at: <https://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2002/07/17> (accessed: 21.01.2021) [in Italian].
13. Sole, G. (2018). La crisi delle fondazioni lirico-sinfoniche italiane di Gianluca Sole commissario straordinario del governo per le fondazioni lirico-sinfoniche. In: *Dimensione Informazione* [online]. Available at: <https://www.dimensioneinformazione.com/la-crisi-dellefondazioni-lirico-sinfoniche-italiane-di-gianluca-sole-commissario-straordinario-del-governo-per-le-fondazioni-lirico-sinfoniche> (accessed: 21.01.2021) [in Italian].
14. Sorrentino, M. C. (2011). Cultura — economia — ospitalità un archivio alberghiero «ritrivato» come testimonianza per la storia moderna di Ravello. In: *Territori della cultura. Centro Universitario Europeo per i Beni Culturale*. Ravello. N.3 [online]. Available at: https://www.univeur.org/cuebc/images/Territori/TdC_03.pdf (accessed: 21.01.2021) [in Italian].
15. *Wagner Day — Ravello Festival 2020* [online]. Available at: <http://www.ravellofestival.com/wagner-day/&prev=search&pto=aue> (accessed: 21.01.2021) [in Italian].

ПОНОМАРЕНКО Е. Ю.

Пономаренко Елена Юрьевна — кандидат искусствоведения, доцент, доцент кафедры истории мировой музыки Национальной музыкальной академии Украины имени П. И. Чайковского (Киев, Украина).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3726-489X>
ponomarenkoelena1970@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2021.130.231270>

«ВАГНЕР ФЕСТИВАЛЬ РАВЕЛЛО»

КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН ФЕСТИВАЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ИТАЛИИ

Актуальность темы обусловлена необходимостью рассмотреть итальянские музыкальные фестивали как составляющую национальной культуры, обобщить их опыт, важный для музыкальной жизни в целом и для Украины в частности.

Цель статьи — выявить предпосылки зарождения, процесс развития, а также современный вектор функционирования одного из самых авторитетных фестивалей на юге Италии «Вагнер Фестиваль Равелло» («Wagner Festival Ravello»), 68-й сезон которого состоялся в 2020 году.

Научная новизна заключается в том, что впервые в украинском искусствоведении музыкальные фестивали Италии рассмотрены как органическая, художественная и экономическая, составляющая национальной культуры, отмечены их традиционные и инновационные особенности, перспективы дальнейшего развития в музыкальной жизни современной Италии. Детальный анализ «Вагнер Фестиваль Равелло» будет способствовать распространению итальянского опыта для организации и проведения музыкальных проектов в Украине.

Методология исследования базируется на применении индуктивного метода, который для характеристики фестивального процесса в культурной жизни Италии предполагает исследование отдельных фестивальных проектов и предусматривает использование комплекса взаимодополняющих методов — историко-аналитического, эмпирического и социокультурного. Историко-аналитический метод способствовал осмыслению логики формирования и развития фестиваля, обращение к эмпирическому и социокультурному методам дало возможность рассмотреть особенности организации фестиваля в контексте социальных отношений в системе музыкальной жизни современной Италии.

Основные результаты и выводы. «Вагнер Фестиваль Равелло» развивается и постоянно совершенствует свои возможности. Высокий профессиональный уровень международного фестиваля поддерживается уже много лет, а осуществляется это благодаря скоординированному управлению всех, кто участвует в организационном процессе. Следует отметить весомую поддержку органов государственной власти, а также инвестиций бизнес-сектора. В рамках современного проекта функционируют креативные сцены, созданные по инновационным технологиям, оркестр Театра Сан Карло, студия записи, журнал фестиваля — все эти составляющие системной деятельности взаимосвязаны и направлены на обеспечение безупречного результата. Фонд Равелло почти 20 лет руководит и постоянно развивает проект для того, чтобы представлять город Равелло в международном формате как один из культурных центров региона Кампания. Дальнейшая творческая жизнь и успех фестиваля требует сотрудничества культурных, финансовых, государственных институтов, постоянного технологического обновления — всего того, что позволит продемонстрировать миру исторические и художественные памятники «Города Музыки» и сохранить для следующих поколений «Вагнер Фестиваль Равелло» как итальянский культурный бренд.

Перспективы дальнейших исследований в указанном направлении заключаются: во-первых, в тщательном изучении специфики функционирования музыкальных фестивалей в современной Италии и освещении различных аспектов организации этого процесса; во-вторых, в анализе сотрудничества культурного, финансового, туристического секторов, что влияет на высокий уровень организации и длительную творческую жизнь фестивальных мероприятий; в-третьих, в рассмотрении системы контроля со стороны государства, которое должно всегда быть ориентировано на профессиональное обеспечение и представлять важнейшую составляющую функционирования художественных проектов. Всё вышеизложенное поможет отечественным музыкантам узнать о специфике организации музыкальных фестивалей Италии, а также перенять и использовать его в практике музыкальной жизни современной Украины.

Ключевые слова: «Вагнер Фестиваль Равелло», музыкальный фестиваль, творчество Р. Вагнера, музыкальная жизнь современной Италии, финансовые фонды.

OLENA PONOMARENKO

Ponomarenko, Olena — Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Associate Professor at the Department of History of World Music, P. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3726-489X>
ponomarenkoolena1970@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2021.130.231270>

“WAGNER FESTIVAL RAVELLO”

AS A SOCIOCULTURAL PHENOMENON OF THE FESTIVAL PROCESS IN ITALY

The relevance of the issue is due to the need to consider Italian music festivals as a component of national culture, to summarize their experience, which is important for musical life in general and for Ukraine in particular.

The purpose of the article is to identify the prerequisites for the origin, the development process, as well as the modern vector of functioning of one of the most authoritative festivals in the south of Italy “Wagner Festival Ravello”, the 68th season of which took place in 2020.

The scientific novelty lies in the fact that for the first time in Ukrainian art history, Italian music festivals are considered as an organic, artistic and economic component of the national culture, their traditional and innovative features are noted, and prospects for further development in the musical life of modern Italy. A detailed analysis of the Wagner Festival in Ravello will contribute to the dissemination of Italian experience for the organization and conduct of musical projects in Ukraine.

The research methodology is based on the use of the inductive method, which, to characterize the festival process in the cultural life of Italy, involves the study of individual festival projects and provides for the use of a set of complementary research methods — historical-analytical, empirical and sociocultural. The historical-analytical method contributed to the understanding of the logic of the formation and development of the festival, the appeal to empirical and sociocultural methods made it possible to consider the features of the organization of the festival in the context of social relations in the system of musical life in modern Italy.

Main results and conclusions. “Wagner Festival Ravello” is developing and constantly improving its capabilities. The high professional level of the international festival has been maintained for many years, and this is done thanks to the coordinated management of everyone involved in the organizational process. It should be noted that there is significant support from public authorities, as well as investments from the business sector. Within the framework of a modern project, there are creative scenes created using innovative technologies, orchestra of the Teatro San Carlo, the recording studio, the festival magazine — all these components of systemic activity are interconnected and aimed at ensuring an impeccable result. The Ravello Foundation has been leading and constantly developing the project for almost 20 years in order to represent the city of Ravello internationally as one of the cultural centers of the Campania region. Further creative life and the success of the festival require cooperation of cultural, financial, state institutions, constant technological renewal — everything that will allow the world to demonstrate the historical and artistic monuments of the City of Music and preserve the Wagner Festival of Ravello for future generations as an Italian cultural brand.

Prospects for further research in this direction are: first, in a thorough study of the specifics of the functioning of music festivals in modern Italy and coverage of various aspects of the organization of this process; secondly, in the analysis of cooperation between the cultural, financial, tourism sectors, which affects the high level of organization and long-term creative life of festival events; thirdly, in considering the control system by the state, which should always be focused on professional support and represent the most important component of the functioning of art projects. All of the above will help domestic musicians learn about the specifics of organizing music festivals in Italy, as well as adopt and use it in the practice of musical life in modern Ukraine.

Keywords: “Wagner Festival Ravello”, music festival, R. Wagner’s works, musical life of modern Italy, financial funds.